

คนอีสานประพันธ์งานเป็นภาษาอังกฤษมันวิเศษตรงไหน? บทวิจารณ์เรื่องสั้นและข้อเขียนของพีระ สุธรรม

รม

written by Peera Songkunnatham | กรกฎาคม 12, 2017

โดย พีระ ส่องคื่นอธรรม

(ต้นฉบับของบทความนี้เป็นภาษาอังกฤษ แปลโดยผู้เขียน)

“ด้วยการเขียนเป็นภาษาอังกฤษ เขามีได้มุ่งหมายเพียงให้ผู้อ่านภาษาอังกฤษได้ยังเห็นชีวิตชาวไทย แต่ยังมีมุ่งมาดให้ความหมายแก่ชีวิตคนยากคนจนในชนบทของไทยด้วย เพื่อที่ว่า ‘คนเหล่านั้นจะได้ไม่ต้องเกิดมาบนโลกเพื่อจะอยู่ไปตามกะเอม ทนทุกข์ แล้วล้มตายไปโดยเปล่าดาย’ ”

-โนเอล โรว์, ในคำนำเสนอของหนังสือรวมเรื่องสั้นและข้อเขียน *People of Esarn* ของพีระ สุธรรม, ปี 1994 (พิมพ์ครั้งแรกปี 1987)

เบิงเบิง-คนอีสานที่เขียนหนังสือเป็นภาษาฝรั่ง!

คนอีสานประพันธ์งานเป็นภาษาอังกฤษแล้วมันวิเศษปอนใดเกาะ? คุณสมบัติพิเศษที่กล่าวขวัญกันของงานเขียนของคุณพีระ สุธรรม นี่ทำให้ฉันขมวดคิ้ว ฉันเองก็เป็นคนอีสานคนหนึ่งเขียนเป็นภาษาอังกฤษ-หมู่เราจะไปวิเศษวิโสปานนั้นได้จั่งใด!

นอกจากชื่อจะเหมือนฉันแล้ว พีระ สุธรรม ยังเดินเส้นทางคล้ายๆ กับฉันมาก่อนอยู่หลายช่วงแล้ว ชีวิตของเขาถูกหล่อหลอมขึ้นด้วยประสบการณ์การเคลื่อนไหวไม่หยุดนิ่งและการเป็นพลเมืองโลกเหมือนฉัน ตามหลังมาห้าสิบปี ฉันเดินเส้นทางชีวิตผ่านหมุดหมายคล้ายๆ กัน-ย้ายจากอีสานไปเรียนหนังสือที่กรุงเทพฯ จบมัธยมปลายจากโรงเรียนเดียวกัน ได้รับทุนการศึกษาไปเรียนต่างประเทศทำนองเดียวกัน สุดท้ายแล้วก็กลับมาถางทางการเขียนและการแปลวัฒนธรรมเหมือนๆ กัน

ที่บอกว่า “แปลวัฒนธรรม” ก็เพราะว่า ตัวงานของพีระนั้นทำหน้าที่ “แปล” ประสบการณ์และวิถีชีวิตของคนอีสานจากชนบทให้กลายเป็นรูปแบบของวรรณกรรม แต่ที่ว่าพอจะพูดถึงการแปลตัวภาษาจริงๆ พีระ สุธรรม กลับไม่อนุญาตให้งานเขียนของตนได้รับการแปลเป็นภาษาไทย ถึงแม้ว่าการแปลเป็นภาษายุโรปต่างๆ นั้นเป็นไปได้โดยราบรื่น

เหตุผลของพีระตามที่เขาเขียนไว้ใน [เว็บไซต์](#) มีอยู่ว่า (ขอถือวิสาสะแปลนะคะคุณพีระ)

“โอเลือกภาษาอังกฤษเป็นสื่อกลางเพราะระเบียบวินัยของภาษานี้ และเพราะกระบวนการให้เหตุผลที่ภาษานี้สะท้อนให้เห็นเป็นขั้นๆ, ผิดจากภาษาไทยซึ่งไม่มีเครื่องหมายวรรคตอนและไม่มีตัวอักษรพิมพ์ใหญ่, สักแต่เอาคำไทยมาเรียงต่อๆ กันโดยไม่มีช่องไฟระหว่างคำ. ภาษาที่เราใช้สะท้อนให้เห็นถึงจิตใจของเรา. ในแง่นี้โอสามารถแลเห็นซึ่งการขาดไว้วินัยของตนเอง, เห็นจิตใจที่พิการ, ซึ่งถูกย่ำยีบีทาจนไม่อาจฟื้นด้วยระบบการศึกษาแบบอำนาจนิยมและล้าสมัย, ระบบซึ่งเป็นกลไกที่ย่ำยีบีทาจิตใจ ตัดมวลประชาให้ศิโรราบ, ไม่ปริปาก, และว่านอนสอนง่าย. คนพิการหาใช้ไม่ทำค้ายันเช่นไร, โอก็ใช้ภาษาอังกฤษเช่นนั้น.”

พีระกล่าวถึงภาษาไทยว่าเป็นพลังที่กดขี่ข่มเหง ทำให้จิตใจเขาอ่อนเปลี้ยเสียวชา ฉันทนุมาว่าการเลี้ยงไม่ใช่ภาษาไทยเสียเลยคงต้องทำให้เขารู้สึกมีอำนาจควบคุมขึ้นมาบ้างละ โดยที่ไม่ต้องโยติกับแบบแผนภาษาที่เขาถูกสอนมา โดยสถานศึกษาชั้นนำในกรุงเทพมหานคร ไม่ใช่เรื่องน่าแปลกใจแต่อย่างใดที่เขาจะมีทัศนคติเช่นนี้ (ฉันทเองก็มีเพื่อนคนไทยไม่น้อยที่เลือกใช้ภาษาอังกฤษแทนด้วยเหตุผลทำนองเดียวกัน) แต่ที่แปลกไปในกรณีของพีระก็คือ ในขณะที่เขากล่าวถึงภาษาไทยในเชิงลบเช่นนี้ ในอีกด้านหนึ่งเขาก็กล่าวถึงภาษาลาวว่าเป็นสิ่งที่แสดงความเป็นอีสานแท้ที่เขาเขียนถึงในเรื่องแต่งทั้งหลาย น่าสนใจว่าพีระไม่เคยเรียกภาษาพูดนี้ว่า “ภาษาอีสาน” แม้แต่ครั้งเดียว-มันคือ “Lao” เสมอ

แต่ทว่าภาษาลาว เช่นเดียวกับภาษาไทย ก็ไม่ใช่ภาษาที่มีเครื่องหมายวรรคตอน (แต่ภาษาลาวฝั่งซ้ายหลังการปฏิวัติคอมมิวนิสต์ก็เห็นมีการใช้จุลภาคกับมหัพภาคนะ) ตัวอักษรพิมพ์ใหญ่ หรือช่องไฟระหว่างคำเช่นเดียวกัน ในหนังสือรวมเรื่องสั้น *People of Esarn* มีประโยคภาษาลาวอยู่หนึ่งประโยคเท่านั้นที่ไม่ถูกแปลไปเป็นภาษาอังกฤษ ประโยคนั้นคือ “Our bor kai yang kong koy saeb eele day!” (หน้า 46) ซึ่งดูทรงแล้วก็ไม่ใช่ประโยคที่มีระเบียบวินัยเท่าใดนัก สักแต่เอาคำมาเรียงต่อๆ กัน เครื่องหมายวรรคตอนก็ไม่มีทั้งๆ ที่เนื้อประโยคควรแบ่งเป็นสองตอน คือ (1) (เจ้าจะ)เอาบ่, ไก่ย่างของข้อย? และ (2) (มัน)แซบอีหลีได้!

ที่เซอร์ไพรส์จริงๆ ก็คือ คุณพีระ สุธรรม ไม่ต้องการให้งานประพันธ์ของเขาถูกแปล(กลับ)เป็นภาษาลาว เหตุผลที่เขาให้ก็คือ หากจะแปลเป็นภาษาลาวแบบภาคอีสานเสียแล้ว มันก็จะผิดจุดประสงค์แต่เดิมที่เขา “ตั้งต้นเขียนเป็นภาษาอังกฤษสำหรับผู้อ่านนานาชาติ” ด้วยการให้เหตุผลนี้ ภาษาลาวจึงอยู่ฝั่งเดียวกับภาษาไทย ทั้งในแง่ของการบกพร่องคุณสมบัติในโครงสร้างภาษา อีกทั้งในแง่ของการที่ภาษาเหล่านี้มีอาจสมัครเป็นสมาชิกของสโมสรผู้อ่านนานาชาติด้วย

จึงเป็นการยากที่จะไม่คิดว่าภาษาลาวจะไม่ติตร่างแหคำประนามภาษาไทยของพีระไปด้วย ยากที่จะไม่คิดว่าเขามองภาษาพูดในภาคอีสานว่าเป็นภาษาที่ไร้ระเบียบวินัย เป็นภาษาที่ไม่คู่ควรจะเป็นสื่อกลางให้กับงานวรรณกรรมของเขา

“ความรักของเขาที่มีต่อวรรณคดีอังกฤษ ผนวกเข้ากับความอุทิศทุ่มเทที่เขามีต่อเพื่อนร่วมประเทศ ได้บันดาลให้เขาเกิดความมุ่งมั่นที่จะเป็นนักเขียน ที่มีเพียงแต่จะสร้างชื่อเสียงแก่ตนเอง แต่ยังเป็นนักเขียนชาวไทยผู้จะสามารถชักพาผู้อ่านภาษาอังกฤษให้เข้าไปถึงจิตวิญญาณของปวงประชาชนของประเทศไทยอีกด้วย”

–มิเชล โรลา, ในคำนำของหนังสือรวมเรื่องแต่ง *Best: Siamese Drama and Other Stories from Thailand* ของพีระ สุธรรม ตีพิมพ์ปี 1983

ในฐานะที่ฉันเป็นผู้อ่านงานภาษาอังกฤษของพีระที่บังเอิญพอจะนับเป็น “คนใน” อยู่ได้บ้าง ฉันไม่เห็นรู้สึกว่าได้เห็น “จิตวิญญาณของปวงประชาชน” อย่างที่โฆษณาไว้เลย ที่ฉันเห็นชัดกว่ากลับเป็นมือของศิลปินผู้โยงโย่ผูกเรื่องราวเหล่านั้นขึ้นมามากกว่า ฉันเห็นเวอร์ชันหนึ่งของตัวฉันเอง เห็น “นักเรียนนอก” ที่พยายาม “คืนกำไรให้ประชาชน” (หรือพูดแบบไทยๆ ก็ได้ว่า “ตอบแทนคุณแผ่นดิน”) ด้วยวิธีการประหลาดๆ ตามแบบฉบับของตัวเอง พีระกล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ในคำตามของหนังสือ *People of Esarn* ว่า

“สิ่งต่างๆ เกิดขึ้นรวดเร็วเหลือเกินในเมืองไทยสมัยนี้. ถ้าเกิดไอยังล่องลอยอยู่สักแห่งในยุโรป, ใช้ชีวิตเยี่ยงชาวยุโรป, ไอก็คงจะไม่ได้ประสบสิ่งเหล่านั้น, คงจะเพียงได้ยินเสียงสะท้อนบนหน้าหนังสือพิมพ์หรือจากรายการของบีบีซีในประเทศอังกฤษ. แหะเสียงสะท้อนนั้นไม่ดีพอสำหรับไอในฐานะนักเขียนคนหนึ่ง. เมื่ออยู่ที่นี้แล้วไอก็เพียงต้องตื่นตัวและครุ่นคิดเรื่องบ้านเมืองด้วยตัวเอง, ถึงแม้ว่าสิ่งที่ได้เห็นและได้ยินนั้นอาจทำให้ไอกลายเป็นคนที่มีความเคียดขมก็ตามที. ในฐานะนักเขียนคนหนึ่ง, ไอไม่ควรเอาแต่คุดคู้อยู่ในรู, หรือตามสำนวนเขาว่า, เอาหูไปนาเอาตาไปไร่ ไม่นำพาต่อสิ่งรอบข้าง. ตรงข้าม, ไอควรเป็น ‘ตาที่แลเห็น’, คอยเป็นผู้สังเกตการณ์.” (หน้า 99-100)

ขึ้นชื่อว่าเป็นผู้สังเกตการณ์แล้ว ก็ย่อมเกิดการจับวางระยะห่างระหว่างผู้สังเกตกับผู้ถูกสังเกต ก่อนข้อความข้างต้นนี้ไม่กี่หน้า พีระพูดถึงตัวเองว่าเป็น “ลูกของสองโลก–เป็นคนไทยและเป็นคนไทยที่กลายเป็นตะวันตก (a Thai and a Westernised Thai)” และกล่าวว่าเขามองประเทศด้วยสายตาของทั้งคนในและคนนอก เมื่อได้เป็นผู้สังเกตการณ์-ผู้เขียน ที่มีได้มีส่วนร่วมในชีวิตของคนอื่นๆ-ตัวละครแล้ว พีระก็สามารถตั้งตนเป็นพระเจ้าการละครผู้จัดเวทีสำหรับโศกนาฏกรรมแห่งอีสานได้

โศกนาฏกรรมเช่นนี้เหมาะเจาะกับรูปแบบการเล่าเรื่องแบบบุคคลที่สามมากที่สุด เหมือนละครเวทีที่ผู้ชมเข้าใจชะตา

กรรมของตัวละครดีกว่าตัวละคร รวมเรื่องสั้นเล่มแรกของพีระ *Siamese Drama* ก็ใช้กลวิธีเล่าเรื่องผ่านบุคคลที่สามเกือบทั้งหมด ละครชีวิตดำเนินไปต่อหน้าผู้อ่านโดยตัวละครไม่รู้ตัว จนกระทั่งจุดจบอันเป็นโศกนาฏกรรมของตัวละครก็จะส่งผลสะท้อนให้ผู้อ่านได้ขบคิดเตือนใจสักอย่างเกี่ยวกับความยากแค้น การคดโกง ความโลภ การพลาตที่นาคาที่อยู่ ฯลฯ พุดอีกแบบก็คือ บทประพันธ์ได้ทำให้ผู้อ่านเข้าถึง “สารอันสัตย์จริง” ซึ่งพีระหวังไว้ว่า “แม้แต่ชุมพวกขี้ตั่วขี้โกง” ก็ต้องยอมรับในความจริง

an moaned now
usband, tenderly

ng, Kumjai as-
with them, and
e health centre.
people waiting.
but only a third
there was no
accompanied
some had to lie
at Death came
ent. There was
ing a tree and
thers moaning
a bullock cart
man who had
to protect his
tives unloaded
e was already

i seemed re-
such a scene
ed to have no
death existed.
oman, Kumjai
aming room.
o had not yet
All one could
iousness with
e. Kumjai had
er would have
ed as a mem-
er that the sick
districts never

elf for all the
fortified him-
miseries con-
do then but to
and say a few

words to comfort him. To say: Goodbye now. Take care.
She will soon be well seemed only a few drops of water to
a man dying of thirst. So it was Kumjai who suffered all
the more as he walked away towards the town centre.
Having missed his train, he went to an inn to spend the
night and to wait for the morning train.

If you enjoy this book,
Please, lend it or recommend
it to a friend, for the
sake of the poor in Esarn,
northeast Thailand.

Monsoon Country in this edition of *Siamese Drama* is an excerpt from
Monsoon Country, a novel by Pira Sudham, available also in French
by Editions Olizane, Switzerland.

ปลายเซ็นของพีระ สุธรรม ทำยเล่มหนังสือเล่มหนึ่ง พร้อมข้อความบ้มีตราขางความว่า “ถ้าหากท่านชื่นชอบหนังสือ
เล่มนี้, ได้โปรดแนะนำหรือส่งให้มิตรสหายยืมต่อ, เพื่อประโยชน์แก่คนยากคนจนในอีสาน, ภาคตะวันออกเฉียง

เหนือของไทย.” เข้าใจว่ารายได้จากการขายหนังสือจะนำไปเข้าสมทบทุนโครงการอาหารกลางวันของเด็กในชุมชน]

แม้ว่าตัวละครจะดูสมจริงราวกับถูกดึงมาจากโลกความจริง ชีวิตของพวกเขาที่ถูกจัดวางให้เป็นตัวแบบทางศีลธรรม โดยผู้ประพันธ์ผู้ทำหน้าที่สังเกตการณ์ คนกลายเป็น “วัตถุศิลปะ” สำหรับการเทศนา ข้อเขียนตอนหนึ่งของคุณพีระบนเว็บไซต์มีอยู่ว่า “นานๆ ที ไอเคย์ขับรถไป 600 กิโลเมตรจนถึงพัทยา. มันเท็งใจดีที่ได้สังเกตเบิ่งดูคนที่ เป็นคือๆ กัน กับ Salee, Nipa, Horst, Niels, Eric, Nicolai, Rosano, Tom, Dick และ Harry ไปมีส่วนร่วมในพิธีกรรมการใช้ชีวิตอันแอ็คทีฟของพวกเขา.”

ชื่อเหล่านั้นเป็นชื่อตัวละครในเรื่องแต่งของพีระเอง ชื่อแรกปรากฏในเรื่องสั้นชื่อตามปกของหนังสือ *Siamese Drama* ซึ่งเล่าเรื่องความสัมพันธ์ระหว่าง Nipa และ Salee ผู้แรกเป็นมาตามหรือแม่เล่า ส่วนผู้หลังเป็นเด็กสาวจากอีสานผู้ต้องกลายมาเป็นเมียเช่า ส่วน Horst และ Niels เป็นชื่อลูกค้าบางคนของ Salee สมัยที่ทำงานที่พัทยา ความเป็นมาของเรื่อง *Siamese Drama* มีสาเหตุที่เกิดระหว่าง Nipa กับลูกค้าของนาง หากเป็นความสัมพันธ์ที่เป็นพิษเป็นภัยระหว่าง Nipa กับ Salee. ด้วยความที่เป็นผู้ป้อนแรงงานใหม่ให้แก่อุตสาหกรรมการโสเภณีในกรุงเทพฯ และพัทยา Nipa จึงกลายเป็นตัวแบบของคนไทยพวกที่สร้างความทรमानให้แก่คนจากชนบทภาคอีสานจำนวนมากมาย

แต่เมื่อดูใน *People of Esarn* หนังสือรวมเรื่องสั้นเล่มสอง เรากลับพบว่าเรื่องสั้นทั้งหมดถูกเล่าจากปากคำของตัวละครหลักของแต่ละเรื่องเอง กลวิธีนี้ต่างอย่างชัดเจนจากวิธีเล่าหลักใน *Siamese Drama* ซึ่งส่งผลให้การประณามสังคมไร้ศีลธรรมกลายเป็นเรื่องรอง กลายเป็นพื้นหลังให้กับเสียงเล่าประวัติชีวิตส่วนตัวและการประเมินความหมายชีวิตที่ผ่านมาของตัวละครแต่ละคน คณะตัวละคร-ผู้เล่าเรื่องในปากคำประวัติชีวิตเหล่านี้รวมวิถีที่หลากหลาย ตั้งแต่แม่ค้าขายส้มตำผู้อาศัยอยู่ในสลัมคลองเตย, เมียฝรั่งในเยอรมนี, มือปืนผู้สำนักผิดเพราะได้รับใบสั่งให้ไปฆ่าผู้นำชุมชนที่เป็นคนดี, หรือแม้กระทั่ง drag queen ที่เคยถูกพ่อแม่ขายไปทำงานในช่องแต่ยังน้อย

ต่างจากรวมเรื่องสั้น *Siamese Drama* รวมเรื่องสั้นเล่มที่สองนี้เปลี่ยนจุดสนใจหลักจากโศกนาฏกรรมความยากจนและการกดขี่ ไปเป็นภาวะดีบ้างร้ายบ้างของบ้านเกิดและการกลับบ้าน ซึ่งเป็นประเด็นที่ตัวละครทุกตัวจะวกกลับมาพูดถึงตอนท้ายเรื่อง

แทนที่จะเป็นประพันธ์กรผู้รู้เห็นทุกสิ่งทุกอย่าง พีระเลือกที่จะเจาะเข้าไปในจิตใจของตัวละครเพื่อจะเล่าเรื่องราวของพวกเขาออกมา การทำเช่นนี้สลายการแบ่งแยกตายตัวระหว่างผู้สังเกตการณ์และชาวบ้านผู้ทุกข์ทนออกไป ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้เอาใจตัวละครมาใส่ใจตัวเองโดยตรง ฉันทิกทักเอาไว้ว่าพีระก็คงรู้สึกทำนองเดียวกัน ว่าการเขียนด้วยวิธีนี้ เขาได้พยายาม “เอาใจตัวละครมาใส่ใจเขา” จริงๆ ไม่ว่าจะเส้นทางชีวิตของพวกเขาจะผิดแผกกันปานใด

เรื่องสั้นในเล่ม *Siamese Drama* ไม่ค่อยส่งผลสะเทือนใจต่อฉันเลย ในทางกลับกัน เรื่องสั้นทั้งหลายในเล่ม *People of Esarn* ทำให้ฉันรู้สึกติดหนึบตั้งแต่ต้นจนกระทั่งหลังอ่านจบ สารทางศีลธรรมก็ยังคงมีอยู่ แต่มักเป็น

เพียงปมของเรื่อง แทนที่จะเป็นปมของเรื่อง ด้วยการเล่าเรื่องแบบบุคคลที่หนึ่ง ซึ่งส่งผลให้ตัวละครหลุดพ้นจากการต้องรับบทเป็นตัวแทนของความดีหรือความชั่วบางอย่าง (เช่น การเป็นเหยื่อของขบวนการค้ายาเสพติด) ซึ่งมีไว้เพื่อถูกขับเคลือบและคลี่คลายโดยพล็อตเรื่อง

ชีวิตของตัวละครใน *People of Esarn* จึงมักจบแบบปลายเปิด นั่นคือจบแบบไม่จบ แต่ชีวิตยังโลดแล่นอยู่สักหนแห่งหนึ่งนอกหน้ากระดาษที่บันทึกปากคำของพวกเขาไว้ เราไม่รู้วาที่ไหนแน่—เหมือนชีวิตจริง นอกจากเรื่องสั้นแล้วหนังสือเล่มนี้ยังปิดเล่มด้วยชุดบทความสั้นที่พูดถึงปัญหาสังคมที่ตัวละครต่างๆ ได้ประสบมา ซึ่งเป็นเนื้อหาที่ยังเสริมความรู้สึกสมจริงให้กับเรื่องแต่งในเล่ม และยิ่งทำให้เราหวอนคิดถึงชะตาชีวิตของพวกเขาหลังประโยคสุดท้ายของแต่ละคน พุดง่ายๆ ก็คือ สำหรับ *People of Esarn* แล้วฉันรู้สึกเป็นอิสระจากการชักใยสร้างโครงเรื่องของผู้ประพันธ์นั่นเอง

ว่ากันตามเนื้อผ้าแล้ว เรื่องสั้นของคุณพีระ สุธรรม ก็ไม่ได้มีความเป็นเอกลักษณ์หรือแปลกใหม่อะไรมากมายเมื่อเทียบกับงานประพันธ์ในยุคสมัยเดียวกันที่เขียนถึงดินแดนที่ราบสูงแห่งนี้ สิ่งเดียวที่ดูจะเป็นจุดเด่นของผลงานของพีระ ก็ไม่ใช่อะไรนอกจากตัวภาษาอังกฤษนั่นเอง นั่นนะสินะ แล้วการที่คนอีสานประพันธ์งานเป็นภาษาอังกฤษ มันพิเศษตรงไหนกัน?

ตั้งแต่ที่ฉันกลับไปไทยหลังจากการศึกษาต่อ ณ ต่างประเทศ ฉันได้เจอคนหลายคนทีเดียว—ซึ่งรวมนักเขียนวรรณกรรมด้วย—ที่แสดงความรู้สึกว่าตน “ต่ำต้อย” เพียงเพราะพูดภาษาอังกฤษไม่คล่อง (และฉันก็ได้เจอคนหลายคนอีกเหมือนกันที่รู้สึก “เหนือกว่า” คนอื่นเพียงเพราะว่าตนรู้ภาษาอังกฤษ) พูดถึงวงการนักเขียนวรรณกรรม ฉันเคยได้ยินจริงๆ ว่านักเขียนฝั่งภาคอีสานมองว่าพวกตนยังไปไม่ถึงจุดที่จะผลิตงานที่ดีที่สุดได้ เป็นเพราะว่าพวกตนไม่รู้ภาษาอังกฤษและเข้าไม่ถึงงานวรรณกรรมสำคัญของโลกอย่างนักเขียนภาคอื่นๆ ที่มีเครือข่ายกับนักแปลวรรณกรรมจากภาษาอังกฤษ บัดคราวฉันรู้ภาษาอังกฤษ ก็เกิดความคาดหวังว่าฉันจะใช้โอกาสนี้ตรงนี้ช่วย “ส่งออก” วรรณกรรมจากภาคอีสานไปยังเวทีสากล

พีระ สุธรรม เองก็อยู่ในตำแหน่งที่มีสิทธิ์ในสังคมอีสานคล้ายๆ กัน ก่อนอื่นเขาเคลมความเป็นลูกอีสานด้วยถ้อยคำตามคำโปรยบนปกหลังของหนังสืออย่างน้อยสองเล่มที่เขาจัดพิมพ์เองว่า “พีระ สุธรรม เกิดในหมู่บ้านเล็กๆ ที่ห่างไกลในอีสาน, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย. เขาใช้ชีวิตช่วงวัยเด็กช่วยพ่อแม่ทำงานในท้องนา และเลี้ยงควายฝูงหนึ่ง.”

เมื่อเคลมรากเหง้าจากประสบการณ์วัยเด็กแล้ว เขาก็วกไปเคลมความเป็นพลเมืองโลกด้วยการประพันธ์งานเป็นภาษาอังกฤษโดยเฉพาะ ดูท่าว่าพีระอยากจะทำอะไรดีทั้งสองทาง ดังที่คำโฆษณา(ตัวเอง?)ต่อไปนี้เผยให้เห็น

“นับเป็นเรื่องอัศจรรย์ที่เด็กชายตัวน้อยจากทุ่งนาแห่งอีสาน, พูดภาษาลาว-ภาษาถิ่นของภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย จะสามารถฝ่าฟันความลำบาก, ความยากจน, ความพลิกผันทางการเมืองและ

เหตุการณ์สังหารหมู่ จนมาถึงจุดนี้, หลายปีให้หลัง, ที่เขาได้ส่งมอบผลงานของตนเองให้ผู้อ่านทั่วโลก ได้สัมผัส, ผลงานที่เขาเขียนต้นฉบับเป็นภาษาอังกฤษ, และปัจจุบันนี้ได้รับการแปลไปหลายต่อหลาย ภาษาแล้ว.”

-กรอบข้อความโฆษณาท้ายเล่ม *People of Esarn*, หน้า 144

นักเขียนอีสานคนหนึ่งๆ ต้องทำการไต่ถาม จึงจะได้รับการนับว่าเป็นนักเขียนที่สามารถเปิดให้นักอ่านทั่วโลกได้แถมเห็นจิตวิญญาณของอีสาน? ภูมิภาคนี้กับคนหลากหลายเชื้อชาติที่ถูกมองมาตลอดในกรอบของความขาดแคลน-ขาดความอุดมสมบูรณ์ ขาดอำนาจ ขาดความรู้ ขาดการพัฒนา-ไม่ว่าจะโดยธรรมชาติหรือขาดเพราะต้องตกเป็นเบี้ยล่างของคนอื่น เพราะอย่างนี้แล้วปัจเจกคนไหนที่แสดงความสามารถและความมั่งมีที่ต่างไปจากกรอบเหล่านี้จึงอาจถูกชูขึ้นมาว่าเป็น “ช่างเผือก” เป็นข้อยกเว้นพิเศษ

จนปานนี้เรายังไม่ได้ปอนเซาะทำลายแนวคิดเรื่องช่วงชั้นในสังคมไทย ที่ให้ราคาคนอย่างฉันกับพี่ระซึ่งได้รับโอกาสไปเรียนต่อหรือไปท่องเที่ยว ณ ต่างประเทศด้วยเจตจำนงของเรา แต่กลับดูแคลนคนกลุ่มที่ตัดสินใจไปทำงานรับจ้างหาเงิน ณ ต่างประเทศด้วยเจตจำนงของเขา ถึงวันนี้คนอีสานก็มีประวัติการไปทำงานทั่วโลกมาหลายสิบปีแล้ว แต่ไฉนการพูดถึงแรงงานข้ามชาติโดยรัฐและสื่อกระแสหลักของไทยจึงมักจำกัดอยู่ในวาทกรรมของการตกเป็นเหยื่อและการไร้สิทธิไร้เสียง โดยไม่ค่อยมีการพูดถึงแง่มุมของการออกไปเสี่ยงโชค การรับรู้โลกกว้าง และการเป็นพลเมืองโลกบ้างเลย เสียงของประชาชนมีคุณค่าในตัวของมันเอง เรื่องราวของพวกเขาต้องไม่ถูกฝังขามๆ ไป แล้วให้ “ผู้แทนทางวัฒนธรรม” มาอัดเสียงทับแทน

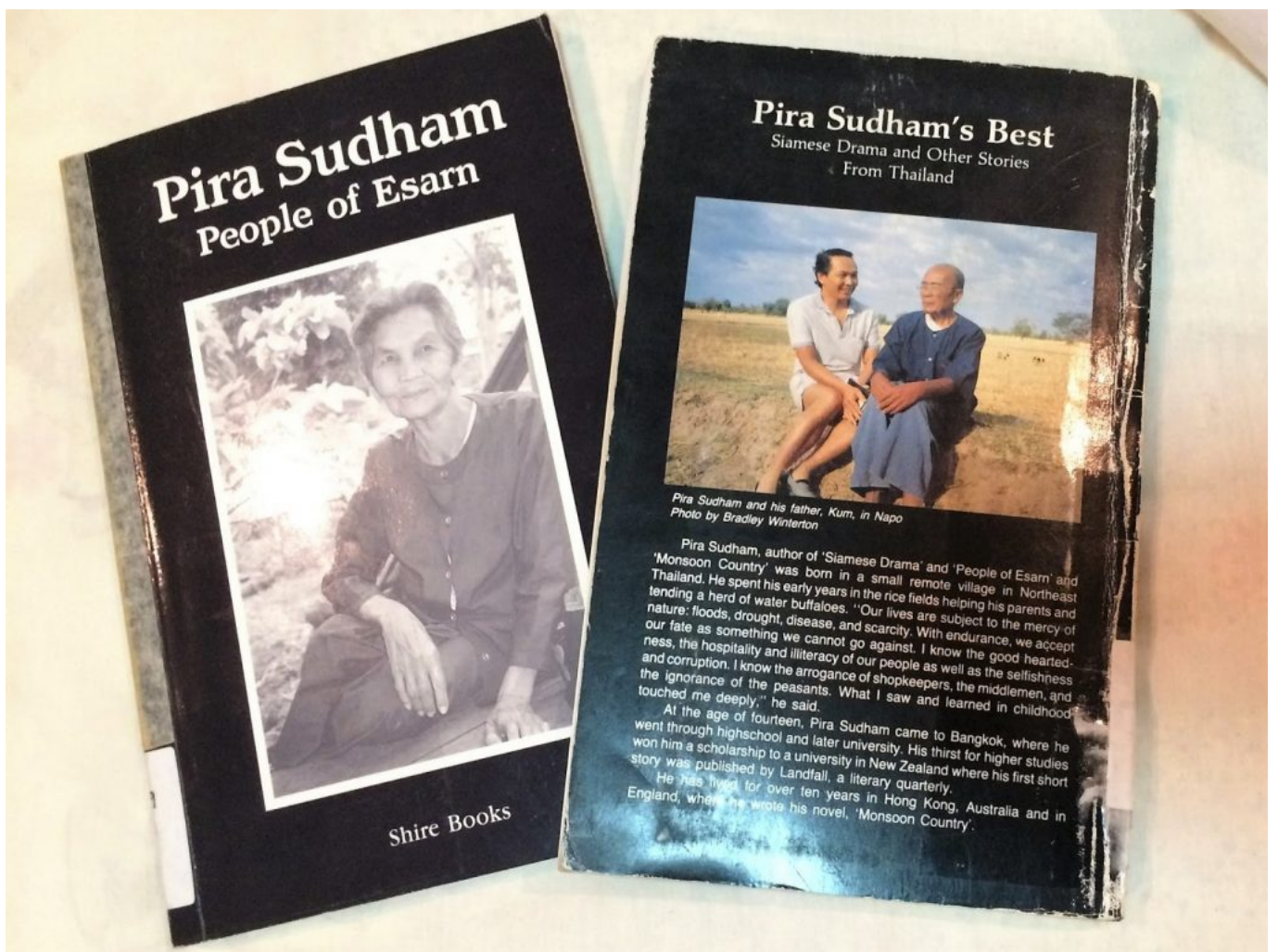
ขอชี้แจงว่าฉันไม่ได้ติเตียนคุณพี่ระ สุธรรม ข้อหาที่เขาเลือกภาษาอังกฤษเป็นพาหนะของงานประพันธ์-ฉันเองก็เขียนเป็นภาษาอังกฤษ และเห็นอยู่ว่าการเขียนต่างภาษาให้ความรู้สึกต่างกันจริง ทั้งคนอ่านก็สนใจต่างมิติกัน

ฉันต้องการจะเสนอว่ามันเป็นไปได้ที่จะคิดอีกแบบ คิดแบบที่ภาษาต่างๆ มีความเท่าเทียมกันกว่าแบบที่พี่ระคิด ถึงแม้ฉันอาจจะอ้างได้ตามหลักภาษาศาสตร์ของชอมสกีว่า ทุกๆ ภาษามีความเป็นระบบระเบียบและความเป็นเหตุเป็นผลทั้งนั้น ก็ต้องยอมรับว่ามุมมองต่อภาษาของพี่ระ (ภาษาอังกฤษมีเหตุผลและเป็นสากล, ภาษาไทยมีลักษณะอำนาจนิยมและไร้ระเบียบ, ภาษาลาวเป็นภาษาพูดที่จำกัดอยู่ในหมู่คนต่ำต้อยผู้มาจากชุมชนห่างไกล) มีพื้นฐานมาจากการใช้ภาษาเหล่านี้ตามจริง เราไม่เห็นการเขียนภาษาลาวอีสานในบริบทที่หลากหลายเท่าภาษามาตรฐาน และเราก็ไม่เห็นการยึดยึดภาษาไทยมาตรฐานที่ถูกต้องอย่างในโลกภาษาอังกฤษซึ่งไม่มีองค์ประกอบอย่างหลักสูตรภาษาไทยของกระทรวงศึกษาธิการและสถาบันราชบัณฑิตยสถาน

แต่ประเด็นก็คือ ไม่ว่าจะภาษามนุษย์ภาษาไหนๆ ต่างก็มีศักยภาพเท่าเทียมกันหมด ที่จะพัฒนาให้ “มีเหตุมีผล” และ “เป็นสากล” เท่ากับที่ภาษาอังกฤษได้สั่งสมมาจนถึงวันนี้

การเขียนงานประพันธ์และการแปลภาษาทั้งทางวรรณกรรมและทางเทคนิค เป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาที่ว่านี้ เมื่อมองดังนี้แล้ว การที่พีระ สุธรรม ไม่ให้ผลงานของตนถูกแปลเป็นภาษาลาวนั้นชวนพิศวง การเขียนวรรณกรรมด้วยภาษา(พูด)ที่มีใช้ภาษามาตรฐาน ย่อมจะหนุนส่งให้ภาษานั้นๆ มีศักดิ์ศรีทางวัฒนธรรมสูงขึ้นโดยอัตโนมัติ ทั้งยังช่วยแพร่กระจายภาษานั้นๆ ข้ามพรมแดนทางชาติพันธุ์ไปได้ด้วย ในเมื่อคนชาติพันธุ์ลาวจำนวนมากได้กลายเป็นคนพลัดถิ่น (diasporic) และกระจายไปอาศัยในนานาประเทศทั่วโลกสากลแล้ว ทำไมภาษาลาวถึงไม่มีสถานะเช่นนั้นบ้างล่ะ ?

ที่คุณพีระ สุธรรม มองว่าภาษาต่างๆ ไม่เท่าเทียมกันนั้น ฉันถือว่าเป็นคำทำ ภาระที่ฉันต้องทำให้ลุล่วงจึงเป็นการยกระดับภาษาลาวอีสานผ่านการแปลวรรณกรรม และที่คุณพีระ สุธรรม มองว่าโลกมนุษย์แบ่งเป็นชนพื้นเมืองที่อยู่ติดที่กับคน(ตะวันตก)ที่เป็นพลเมืองโลก ฉันก็ถือว่าเป็นคำทำอีกข้อหนึ่ง ภาพหวังที่ฉันต้องไปให้ถึงจึงเป็นการเอาตัวทอดเป็นสะพานที่มีถนนสองทางระหว่างคนอีสานกับชาวต่างชาติ เพื่อที่ว่าทั้งสองฝ่ายจะได้มีโอกาสพูด, ฟัง, เขียน, อ่านอย่างเท่าเทียม.

[ภาพถ่ายของพีระ สุธรรมผู้สวมรองเท้าโลฟเฟอร์ส กับบิดาของเขาในชุดม่อฮ่อม.]